

MUNDU BAT FUNDAZIOA - Zioen azalpena

COVID-19aren pandemiagatik sortutako gaur egungo osasun-krisiaren ondorioz, hainbat herrialdek derrigorrean ezarri behar izan dituzte konfinamenduak, etxeratzeko aginduak, mugitzeko murriztapenak eta kutsapenen kurbari eusteko beharrezko beste neurri batzuk. Kasu guzti-guztietan, ezinbestekoa da herritarrek egoera zein den ulertzea eta laguntzea, mehatxu horri aurre egiteko.

Edonola ere, Mundubat Fundazioa, Herrien Talde Juridikoa edo PARES Fundazioa GGKE-ek egindako zenbait txostenetan azaldu denez, Kolonbian, Hondurasen, Guatemalan eta El Salvadorren baliteke bertako gobernuek osasun-krisi hori erabiltzea bizitza publikoaren bermilitarizaziorako prozesua, atzerakada demokratikoak eta giza eskubideen urraketak justifikatzeko esparru moduan. Hori dela eta, atzera egingo lukete (urteak edo hamarkadak ere bai) herrialde horiek eta nazioarteko erkidegoak egin duten ahaieginean diktadura militarren eta barruko gatazka armatuen iragana atzean uzteko. Tristeia izan arren giza eskubideen urraketen historial luzeagatik ospetsuak diren indar publikoen ez-zigorgabetasunean erdietsitako lorpenak eta erkidego etniko zein landa-erkidegoentzako segurtasun-mekanismoen konkista arriskuan daude.

Konfinamenduko epealdien ondorioz, biztanle-sektore handiak txirotasunean erori dira, eta, ekonomia informalean menpe bizi direnez, ez dute diru-sarrerarik sortzeko modurik, ezin direlako kalera irten. Gainera, oso kontuan hartu beharra dago oinarritzko saskia garestitu egin dela hilabeteotan. Hori dela eta, ezin dute erosi ez kutsapena prebenitzeko behar den osasun-materialik ez hain oinarritzkoa den janaririk. Osasun-arlokoa eta, batez ere, elikadura-arlokoa den krisiari aurre egiteko asmoz, herritarrek laguntza humanitaria eskatzeko berezko ekimena jarri dute abian, eta, horretarako, zapi gorriak jarri dituzte gosea eguneroko mehatxu bihurtu den etxeetako leihoetan. Hala ere, badirudi kasuan kasuko gobernuen erantzunik jaso ez dutela.

Orain indar militarpean dauden hirietan, modu arbitrarioan ari dira jendea atxilotzen, eta, ostean, inolako bitartekaritza judizialik gabe askatasuna kentzen diote "prebentziorako zentroetan". Bertan, atxilotuak atxikitzen dituzte osasungarritasunik gabeko baldintzetan, pilatuta eta elikagai askorik gabe. Hori dela eta, leku horietan, jende osasuntsua kutsatzen da. Herritarrek goseteagatik egin dituzten protestaldietan, manifestariak ere hil dituzte indar militar horiek.

Estatuaren bermilitarizaziorako ez ezik, badirudi osasun-larrialdia Bake Hitzarmenak betetzen ez dituzten ekintza militarren garapenerako aitzakia ere badela. Kolonbian, hain zuzen ere, ez dute Legez Kanpoko Erabilerako Laborantzak Ordezkatzeko Programa betetzen, nahiz eta 2016ko Bake Hitzarmenen funtsezko osagaia izan. El Salvadorren, Polizia Nazional Zibila ezeztatzen ari dira (1992ko Bake Hitzarmenen ondorioz sortu zen, 1960-1970eko diktadura militarren ondorioz ezarritako estatuko aurreko indar publiko militarrek ordezkatzeko eta atzean uzteko, aurretiazko hamarkadetan hainbatetan urratu zituztelako giza eskubideak), eta eguneroko bizitzaren kontrola botere militarren esku dago berriro.

Guatemalan, esate baterako, laguntza humanitario eta sanitario urria ere kudeatzen du indar militarrek, erakunde sanitario edo humanitarioek kudeatu beharrean. Hori dela eta,

laguntza horiek (elikagaiak eta osasun-materiala) tokiko alkatearen edo gobernu nazionalaren aldekoek bakarrik ematen zaizkie.

Herrialde horietako komunikabide nagusiek ez dute egoera horien berri ematen, baina kazetari bateratuek eta alternatiboek, bai, ordea. Hori dela eta, zentsura, erasoak eta jazarpen telematikoa jasaten ari dira. Guatemalan, agintariek Zigor Kodeari heltzen diote, gaur egun ofiziala ez den edozein informazio zentsuratzeko. Herrialde horretan bertan (ustelkeria-indizeak nahikoa kezkarriak direla kontuan hartuta), susmatu egiten dute osasun-larrialdiari aurre egiteko nazioarteko eta nazio-mailako fondoak desbideratzen ari direla.

Hondurasen, giza eskubideen erakundeek adierazi dutenez, indar militar eta polizialek hainbatetan urratu dituzte giza eskubideak, eta torturak egin dituzte konfinamenduko testuinguruetan; esate baterako, urperatzea, gas negar-eragilez bustitako eskuoihalak jartzea edo deskarga elektrikoak ematea, baina, batez ere, LGTBI erkidegoari (oso-oso estigmatizatuta dago herrialde horretan) eta giza talde horren giza eskubideen defendatzaileei. Haien esanetan, konfinamenduko lehenengo hilabeteetan, tratu txarrak eta torturak jasan zituzten 6.000 atxilotu baino gehiago egon ziren, eta, biktimen artean, kazetari alternatiboak zeuden. Gainera, lehenengo bi hilabeteetan, 30 LGTBI baino gehiago espetxeratu eta jipoitu dituzte. Identifikazioa ezkutuan daramaten poliziek emakume transexualak jazarri, eraso eta iraindu egiten dituzte. Horrez gain, haiei zerbitzu sexualak ematera behartzen dituzte, arau-hauste txikiak egiten dituztenean; esate baterako, identifikazio-agiria ez eramatea. Salaketak aurkeztu badituzte ere, badirudi justizia-sistema desagertu egin dela. Oso deigarria da harrika eraildako emakume transexuala agertu izana.

Hainbat eta hainbat erakunde humanitario bat datoz adieraztean oso kezkatuta daudela Kolonbiako, Guatemalako, Honduraseko eta El Salvadorreko gobernuak osasun-larrialdiari eman dioten tratamenduagatik osasun-larrialdiaren ostean demokraziak atzera egin dezakeelako, bertako estatuak diktatorialagoak, errepresiboagoak eta militarizatuagoak izan daitezkeelako eta giza eskubideak, zuzenbide-estatua eta adierazpen-askatasuna iragandako hamarkadetako atzerapenera itzuli daitezkeelako.

2018ko urtariletik eta 2020. urte honetako abendura arte, Estatu espainola Nazio Batuen Erakundeko Giza Eskubideen Kontseiluko kidea da. Bere agintaldiaren ondorioz, erantzukizun berezia dauka, herrialde kideetako giza eskubideen urraketak behatzeko, jakinarazteko eta salatzeke orduan eta kontseilu horri bere mekanismoak ezarri ditzala eskatzeko orduan, eskubide horien defentsa bermatuta eta babestuta egon dadin.

Aurrean adierazitako guztiaren ondorioz,

1. Debako Udaleko Korporazioak honako hauxe eskatzen die euskal instituzioei (Eusko Jaurlaritzari eta Foru Aldundiei):

1.1. COVID-19agatik sortutako osasun-krisiari aurre egiteko gobernu-neurrien esparruan, Kolonbiako, Guatemalako, Honduraseko eta El Salvadorreko herrialdeetan giza eskubideak urratzen direla salatzea erakunde eskudunen aurrean.

1.2. Kolonbiako, Guatemalako, Honduraseko eta El Salvadorreko herrialdeetako bake-prozesuekin erabateko konpromisoa dutela eta bertako giza eskubideak errespetatzen dituztela adieraztea berriro.

1.3. Mozio hau aipatutako herrialdeetako ordezkari instituzionalei bidaltzea, euskal herritarrek arlo horretan dituzten proposamenak kontuan hartu ditzaten.

2. Nazio Batuen Erakundeko Giza Eskubideen Kontseiluko herrialde kidea denez, instituzio honek honako hauxe eskatzen dio Estatu espainoleko gobernuari:

2.1. Nazio Batuen Erakundeko Giza Eskubideen Kontseiluko Salaketa Prozeduran, honako honexeri buruzko jakinarazpena egitea: COVID-19agatik sortutako osasun-krisiari aurre egiteko gobernu-neurrien esparruan, Kolonbiako, Guatemalako, Honduraseko eta El Salvadorreko herrialdeetako giza eskubideetan gertatu ahal izan diren urraketak; eta, batez ere, horrelako neurrien ondorioz El Salvadorreko (1992) eta Kolonbiako (2016) Bake Prozesuetan erdietsitako lorpenetan eman ahal izan diren atzerapausoak. Alde horretatik, hori ikertzeko batzordea sortzeko eskatzen zaio.

2.2. Kolonbiako, Guatemalako, Honduraseko eta El Salvadorreko Aldizkako hurrengo Azterketa Unibertsalean (AAU), egitate horien inguruko alarma sozialak eta GGKE-enak islatzea.

Deban, 2020ko irailaren 24an.

